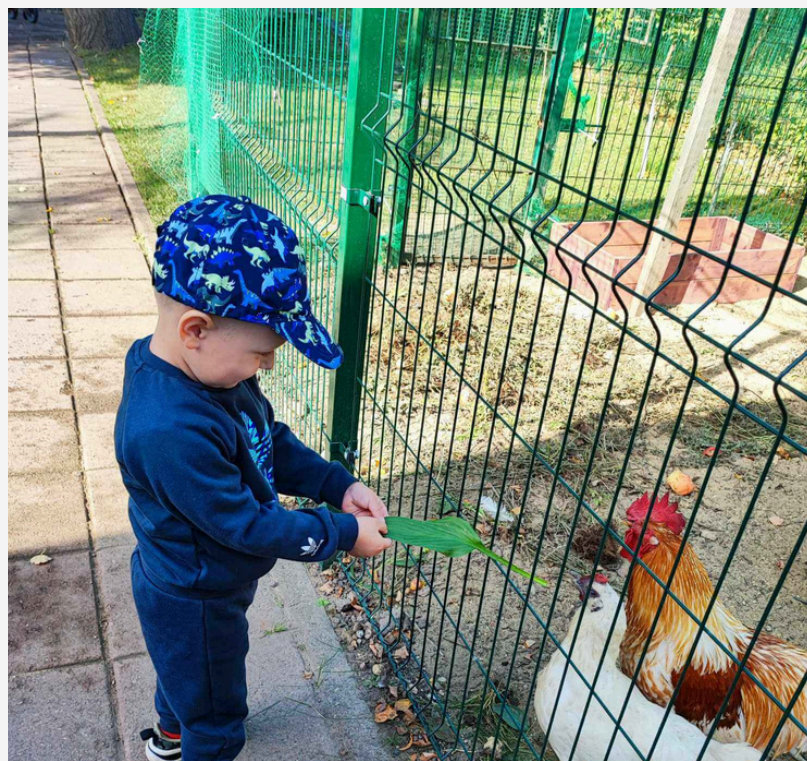

DARNUMAS:

gerosios praktikos

Turinys

2

Ižanga

3

Žaliasis darželis

6

Dalyvaujamaais biudžetas
(aplinka)

9

Programa „Valgyk
protingai“

12

Tvaraus miesto pamokos

15

Ėjimas, kuris keičia

18

Ekologinė, lauko
pedagogikos veikla

21

Projektas „Tvariau“
(įranga)

23

Dalyvaujamaais biudžetas
(dirbtuvės)

25

Dalijimosi automobiliu
tinklas

27

Projektas „Tvariau“
(sprendimai valgyklai)

IŽANGA

Darnus vystymasis yra būtina tvarios ateities sąlyga, tad jo principus reikia diegti nuo pat ankstyvos vaikystės. „Edu Vilnius“ vis daugiau dėmesio skiriame darnumo ir tvarumo projektams Vilniaus ugdymo įstaigose, norėdami suteikti įvairiapusę pagalbą siekiant tapti darnesnėmis.

Ugdymo įstaigos naudojasi mūsų siūlomomis priemonėmis ir pačios nuolat ieško būdų kaip darnumo temą įtraukti į savo mokymo(si) procesus. Tad daug kas jau yra sėkmingai įgyvendinama ir kartais tereikia pasinaudoti tuo, kas išbandyta ir pasiteisinę kolegoms. Tam yra skirtas ir šis leidinys – susipažinti su gerosiomis Vilniaus miesto ugdymo įstaigų darnumo praktikomis.

Kviečiame skaityti, pasisemti idėjų, susipažinti su jų įgyvendinimu, išsirinkti, kas tiktų jūsų ugdymo įstaigai, pritaikyti ar keisti pagal savo poreikius, konsultuotis su patirties jau turinčiais kolegoms. Tegul darnumas ugdymo įstaigose tampa ne našta, o įdomiu iššūkiu ir galimybe glaudžiau suburti bendruomenę bei kurti darnesnę ateitį.

„Edu Vilnius“

Leidinyje naudojama ugdymo įstaigų pateikta informacija ir nuotraukos.
Dėkojame už bendradarbiavimą!

Žaliasis darželis

Vilniaus lopšelis-darželis „Bitutė“

Tikslas – skiepyti vaikams tvarumo vertybes bei formuoti draugiškumo gamtai įpročius.

Vykdymo laikas – aktyviai vykdomos nuo 2018 m.

Įgyvendinimo sąnaudos – apie 8000 eurų.

Igyvendinimas

Miesto bitininkystė. Ant darželio pastato stogo įkurdinti du aviliai su bičių šeimomis, prie jų įrengta stacionari vaizdo kamera bičių judėjimui stebėti darželio internetinės svetainės puslapyje.

Sukurtos natūralios laukinės pievos ir nektaringų vaistinių augalų bičių ganyklėlė.

Įrengtas ilgametis daržas pakeltose lėšvėse ir pasodintas vaismedžių sodelis.

Lauko erdvėje įkurtas basų kojų takas, 6 lauko purvo / tyrinėjimo virtuvėlės, įrengtos savadarbės lietaus vandens surinkimo sistemos.

Teritorijoje augančiuose medžiuose įkelta 60 inkilų, darželio tvora apsodinta vijokliniais augalais.

Įsigyti virtuvės atliekų kompostavimo krepšiai ir ekologiškas sliekų fabrikas.

Teikiama nauda: Vaikai patiria udymo(si) sėkmę veikdami saugioje ir palaikančioje aplinkoje.

Ugdytiniai motyvuojami sveikai gyventi, aktyviai veikti ir tyrinėti.

Ugdytinių tėvai aktyviai įsitraukia į veiklas, savanoriauja, dalijasi patirtimi.

Iššūkiai: Svarbu įvertinti, ar visi organizacijos nariai priima pokyčius.

Svarbi komunikacija, paremta susitarimais, bendradarbiavimu, atsakomybės prisiėmimu.

Būtinamas praktikos koordinatorius, turintis pakankamai žinių teikti paraiškas projektams, rašyti ataskaitas.

Atsiliepigimai

„Mūsų vaikai labai laimingi, kad jų mokytojai nesirenka lengvų kelių.“
(Aurelija Bargailienė, ugdytinio mama)

„Labiausiai įsimintinas projektas – bičių avilių įrengimas ant darželio stogo. Vaikai realiai gali susipažinti su bičių gyvenimu, padėti suaugusiems jomis rūpintis ir ragauti jų medų.“
(Ramunė Valaitienė, ugdytinio mama)

„Džiugu, kad darželis skatina ir tokius „Pasidaryk pats“ projektus, suvienijančius ir tėvelių bendruomenę.“ (Vaiva Lapienė, ugdytinio mama)

Ekspertės komentaras

Biologinės įvairovės išsaugojimas yra vienas iš svarbiausių žmonijos uždavinių. Dėl žmogaus veiklos poveikio žemei, ypač sparčiai keičiantis klimatui, nykstant augalų, gyvūnų, paukščių rūšims kyla grėsmė ir žmonijos išlikimui. Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos duomenimis, 1 677 iš 15 060 įvertintų Europos rūšių gresia išnykimas. Supažindindami vaikus su juos supančia gamtine aplinka, parodydami kiekvieno gyvo sutvėrimo (ypač bičių) reikšmę ir svarbą ekosistemai, parodome ne tik sėkmingą žmogaus sukurto miesto biotopo pavyzdį ir suteikiame žinias, bet ir užkoduojame pagarbą gyvybei, supratimą apie pasaulio sandarą.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Dalyvaujamasis biudžetas

Vilniaus Pilaitės gimnazija

Mokykla įgyvendina „Edu Vilnius“ iniciuotą dalyvaujamojo biudžeto projektą.

Tikslas – ugdyti mokinių finansinį raštingumą, socialinio tvarumo įgūdžius.

Vykdymo laikas – vyksta antrą kartą, įgyvendinimo trukmė – maždaug 3 mėnesiai.

Įgyvendinimo sąnaudos – išbandant pirmą kartą – 1000 eurų, vėliau – 500 eurų ir papildomai mokyklos skiriamos lėšos. Mokiniai siuvo pagalvėles koridoriaus suolams paminkštinti, taip pat įsigijo augalų, skirtų bendroms erdvėms papuošti. Šiems augalams patys mokiniai sumeistravo vazonus.

Igyvendinimas

Mokiniai įsitraukia į sprendimų priėmimą dėl tam tikros mokyklos biudžeto dalies panaudojimo.

Taip pat ieško bendruomenei naudingų tvarių sprendimų, kuriuos galėtų pasiūlyti geros mokyklos modeliu.

Dalyvaujamojo biudžeto procesai integruojami net į kelių dalykų turinį (pilietiškumo pagrindų, ekonomikos, technologijų, informacinių technologijų, biologijos ir kt.).

Teikiama nauda: Mokiniai susipažįsta su biudžeto formavimu.

Aktyviai ir atsakingai dalyvauja kasdieniame mokyklos gyvenime, išmoka demokratiškai siekti užsibrėžto tikslo.

Mokiniai įsisąmonina gamtos tausojimo ir atsakingo vartojimo svarbą, suvokia savo vaidmenį kuriant tvarios ekonomikos sąlygas.

Vystosi mokytojų ir mokinių dialogo kultūra.

Iššūkiai: Nelengva įtraukti visą bendruomenę.

Reikalinga gera vidinė komunikacija, gebėjimas projektą organizuoti.

Antrus metus dirbti lengviau, nes mokiniai jau gauna informacijos iš tų, kurie pernai įgyvendino projektą.

Procesą kiek apsunkina internetinis balsavimas.

Atsiliepimas

„Mokiniai generuoja ir formuoja idėjas, tikslingai planuoja savo veiklą dirbdami kartu su draugais, formuoja pasiūlymus, kurie yra svarbūs visai bendruomenei, ir mokosi laiku pateikti projektus – tai XXI amžiaus žmogui reikalingi įgūdžiai.“ (Paulius Bakanas, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, istorijos mokytojas metodininkas)

Ekspertės komentaras

Europos Sąjungos kontekste Lietuvos bendras rinkiminis aktyvumas yra vienas žemiausių, balsuoja tik nedidelė dalis jaunimo. 2022 m. sumenko bendras pilietinės galios indeksas. Dalis žmonių nemano, kad gali daryti įtaką šalies politiniam, ekonominiam ar socialiniam gyvenimui. Tačiau viena iš pamatinių demokratijos vertybių yra kiekvieno asmens teisė būti išgirstam. Dalyvaujamas biudžetas įgalina vaikus daryti realų poveikį sprendimų priėmimui, o įtraukti ir poveikį daryti galintys vaikai gali tapti aktyvesniais piliečiais.

Dalyvaujamas biudžetas – būdas ugdyti mokinių ir visos mokyklos bendruomenės pilietiškumo įgūdžius, įsitraukiant į sprendimų priėmimą, mokantis generuoti, svarstyti idėjas, argumentuoti savo siūlymus, korektiškai diskutuoti, dalyvauti balsavime ir kartais priimti pralaimėjimą, kai mokiniai balsuoja už kitų komandų idėjas. Šios mokyklos pavyzdys puikiai parodo kaip galima integruoti dalyvaujamojo biudžeto veiklas į ugdymo turinį.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Programa „Valgyk protingai“

Vilniaus Jono Basanavičiaus gimnazija

Organizuojama „Edu Vilnius“ ir VšĮ Humana People to People Baltic.

Tikslas – ugdyti sveikos mitybos įgūdžius.

Vykdymo laikas – nuo 2023 lapkričio mėnesio.

Įgyvendinimo sąnaudos – 2500 eurų. Lėšos skiriamos sveikiems vietos ūkių produktams įsigyti (pagal projekto nuostatas, dalis programos lėšų gali būti skiriama maisto gamybos priemonių ir įrangos technologijų kabinetui įsigyti.)

Igyvendinimas

Iš ūkininkų perkami produktai, iš kurių gaminami patiekalai technologijų pamokų metu.

Organizuojami mokymai mokiniams, norintiems išmokyti gaminti tradicinius senovinius patiekalus (šv. Kūčių, Užgavėnių).

Vedamos mitybos pamokos aktualia tema (pvz., patiekalai, susiję su Vilniaus miesto gimtadieniu, ar patiekalai, išmokyti gaminti Jono Basanavičiaus gimtinėje).

Pagamintais patiekalais vaišinami renginių svečiai.

Teikiama nauda: Projekto veiklos yra ugdymo proceso dalis.

Skatinama gaminti sveikatai palankesnius patiekalus.

Mokomasi maisto ruošimo technologijos.

Mokiniai išmoksta gaminti ir degustuoja naujus patiekalus.

Iššūkiai: Sunku rasti ūkininkų, kurie sutiktų mokyklai išrašyti sąskaitas-faktūras.

Ūkininkai nenoriai tiekia mažus savo produkcijos kiekius, o mokyklos neturi galimybių sandėliuoti didesnių kiekių.

Vien ūkininkų gaminama produkcija labai ribotų patiekalų pasirinkimo galimybes, todėl mokykloms buvo leista papildyti asortimentą produktais iš prekybos tinklų parduotuvių.

Projektą vykdomantis mokytojas privalo turėti automobilį produktams atsivežti.

Produktai perkami mokytojo asmeniniais pinigais ir buhalterijai pateikiamos sąskaitos jų susigrąžinimui.

Atsiliepimai

„Projektas leidžia išbandyti naujus arba senuosius tradicinius patiekalus, kurių mokiniai nesutiktų gaminti iš savų produktų.“

(Technologijų mokytoja Aušra Jurgaitienė)

„Esame dėkingi, kad mus remia, nes mums nereikia mokėti už produktus ir mokytoja mus supažindina su naujomis kultūromis ir naujais patiekalais.“ (Mokinys)

„Labai smagus projektas, patiekalai taip pat labai skanūs. Labai įdomu bandyti naujus receptus ir skanauti juos pamokos metu.“ (Mokinys)

Ekspertės komentaras

Lietuvoje 5–19 metų vaikų, turinčių antsvorio, skaičius 2016 m. nuo 10,15 proc. išaugo iki 21,28 proc. 2020 m. visame pasaulyje, taip pat ir Lietuvoje, nuosekliai didėja suaugusių asmenų kūno masės indeksas. Tai sąlygoja sparčiai besikeičiančios gyvenimo aplinkybės: netinkama mityba, fizinio aktyvumo stoka, didėjantis nerimas ir pan. Projektu siekiama sudaryti palankesnes sąlygas technologijų maisto gaminimo pamokose kalbėtis su vaikais apie sveiką kokybišką maistą, jo įtaką žmogaus sveikatai, pasigaminti ir paragauti įvairių lietuviškų daržovių, mėsos, žuvies patiekalų. Projektas taip pat motyvuoja maisto gaminimui naudoti vietinę produkciją, taip skatinant vietos ūkininkų veiklą, mažinant tiekimo grandines, taip pat mažinant išmetamų CO₂ dujų kiekį.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Tvaraus miesto pamokos

Šeškinės pradinė mokykla

Tikslas – ugdyti vaikų gebėjimą suprasti aplinkos apsaugos situaciją, kritinį mąstymą.

Vykdymo laikas – 10 metų.

Įgyvendinimo sąnaudos – 600 eurų.

Įgyvendinimas

Mokykla prisijungė prie BLUMA (gamta paremtas dizaino agentūra, dirbanti su miestais, žmonėmis ir gamta) projekto „Tvarūs ateities miestai“, kurio metu buvo sukurtos ir išbandytos pamokos klimato kaitos ir urbanizacijos temomis. Vestų užsiėmimų pagrindu buvo paruošta metodinė medžiaga 3–4 klasėms „Tvarūs ateities miestai. Mokytojo gidas“.

Šią patirtį papildė projektas „Gyvenu gamtoje ir kartu su gamta“, kurio metu mokiniai susipažino su biologine įvairove Ozo kalvose, tyrinėjo augalus, vabzdžius, aiškino jų naudą žmogui ir gamtai.

Taip pat mokyklos kieme įrengtas vabalų viešbutis, sliekų buveinė, daržas, kuriame dirba patys mokiniai, o „Mokyklų miško“ sodinimo projekte vaikai pasodino 202 medelius.

Teikiama nauda: Mokiniai ugdomi atsakingą požiūrį į dabarties problemas, ieško jų sprendimo būdų, turi įdomių įžvalgų dėl ateities perspektyvų.

Patyriminė praktika leidžia sudominti mokinius, formuoti jų vertybines nuostatas, supažindinti su klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimu. Nagrinėjant vietos problemas galima pereiti prie globalių.

Ugdomi bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiai, į veiklas įtraukiami tėvai.

Iššūkiai: Svarbu turėti noro, idėjų ir tikslą.

Būtina sudominti ir įveiklinti mokinius.

Atsiliepimas

„Dalyvauti BLUMA projekte „Tvarūs ateities miestai“ mane paskatino smalsumas, naujų patirčių ieškojimas. Šis projektas padėjo į klimato kaitos, ekologijos, architektūros ir gamtos svarbą mieste pažvelgti kitu kampu. Įgyvendinus šį projektą, kilo naujų minčių ir idėjų, kaip būtų galima organizuoti panašias praktikas formuojant mokinių vertybines nuostatas, supažindinant su klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimu.“ (Zita Kuzmienė, pradinio ugdymo mokytoja metodininkė)

Ekspertės komentaras

Gamtos mieste tema ypač aktuali miestiečiams. Ši tema atliepia pradinio ugdymo programoje akcentuojamam kontekstualumo principui, kai kuriami kuo artimesni realiam gyvenimui mokymosi kontekstai. Gamtos pažinimas artimiausioje aplinkoje, mokyklos kieme, tyrinėjant netoli mokyklos esantį gamtos paminklą Šeškinės ozą, savo rankomis sodinant medžius, prižiūrint mokyklose daržą, praturtina mokymosi procesą asmeninėmis patirtimis, susieja teoriją su praktika. Klimato krizės akivaizdoje labai svarbu suprasti gamtoje vykstančius procesus ir žmogaus poveikį gamtinei aplinkai.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Ėjimas, kuris keičia

Vilniaus „Žiburio“ pradinė mokykla

Tikslas – ugdyti darnaus judumo, sveikos gyvensenos įgūdžius.

Vykdymo laikas – 4 metai.

Įgyvendinimo sąnaudos – 400 eurų.

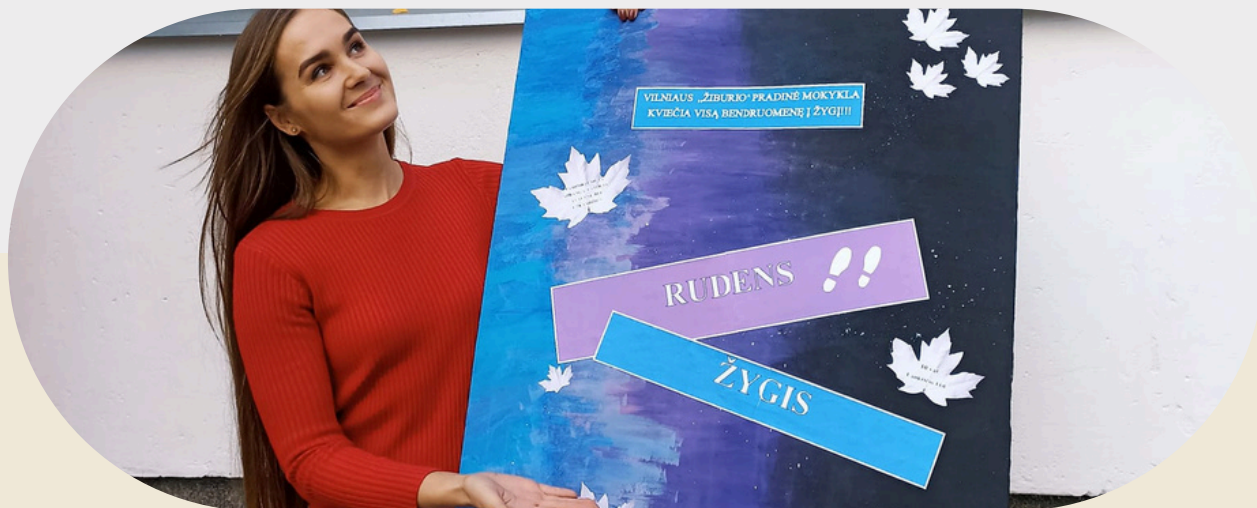
Įgyvendinimas

Darnaus mėnesio veiklos. Fiksuota, koku būdu mokiniai ir darbuotojai atvyksta į mokyklą, skatinta vykti ne automobiliu, o pėsčiomis, paspirtukais, dviračiais.

UAB „Walk 15“ projektas „Mokyklos eina“. Prisijungta 2021 metais. Dalyvavo mokiniai, jų tėvai, mokytojai, kiti mokyklos darbuotojai. Mokykla pateko į aktyviausių mokyklų dešimtuką ir organizatoriai suteikė galimybę rungtis tarpusavyje klasių bendruomenėms bei mokyklos darbuotojams.

eTwining projektas VILNIUS700. Buvo sukurtas Geležinio Vilko simbolis, su kuriuo klasės keliavo po įžymias Vilniaus vietas, jose fotografavo simbolį. Mokiniai išsiuntė šį simbolį Graikijos, Kroatijos, Lenkijos, Šiaurės Makedonijos, Ukrainos ir Turkijos vaikams, tad Geležinis Vilkas „keliavo“ ir po šias šalis. Vėliau surengta virtuali fotokelionių paroda.

Lietuvos Respublikos Prezidento inicijuotame Nacionaliniame judumo iššūkyje mokyklų grupėje laimėta antroji vieta. Organizuotas bendruomenės „Rudens žygis“, o kaip prizas už aktyvumą buvo surengta mokinių ir tėvelių diskoteka.

Teikiama nauda: Tiek mokiniai, tiek darbuotojai ėmė dažniau vaikščioti į mokyklą pėsčiomis arba važiuoti viešuoju transportu.

Skatinama tyrinėti savo miestą, su juo supažindinti kai kurių Europos šalių mokiniai ir mokytojai.

Į veiklą aktyviai įtraukiami mokinių tėvai – 180 mokyklos bendruomenės narių dalyvavo „Rudens žygyje“.

Tarpusavyje aktyviau bendrauja mokyklos darbuotojai.

Tiek darnios judumo praktikos, tiek bendradarbiavimas su kitų šalių mokiniais integruojamas į ugdymo turinį.

Iššūkiai: Svarbu sugalvoti motyvacines priemones, prizus nugalėtojams.

Sunkiausi yra vadybiniai dalykai, kaip paraginti, įtraukti kuo daugiau žmonių.

Atsiliepimai

„Mūsų pagrindinis šūkis „Mažais žingsneliais galime pasiekti daug.“
(Lina Venskutė, mokyklos direktorė)

„Mūsų nuostabai, didelį aktyvumą iššūkyje pademonstravo Vilniaus „Žiburio“ pradinė mokykla. Nors projekte dalyvauti gali tik 5–12 klasių moksleiviai, nusprendėme „Žiburio“ mokyklos auklėtinius apdovanoti atskirai, skirdami jiems privataus žingsnių iššūkio bei virtualios trasos susikūrimo galimybę programėlėje „#walk15.“ (Vlada Musvydaitė-Vilčiauskė, „#walk15“ įkūrėja)

Ekspertės komentaras

Mokyklos vykdomos veiklos yra puikus bendruomenės telkimo pavyzdys. Siekiant bendro tikslo per ėjimo veiklas, vaikai, jų tėveliai, mokytojai veikia kartu. Taip sutvirtinami tarpusavio ryšiai, didinamas pasitikėjimas vieni kitais, skatinama atsakomybė už savo komandos narius. Pasirinktos priemonės kuria teigiamą motyvaciją aktyviai leisti laiką, stiprinti fizinę ir emocinę sveikatą, megzti pažintis, atrasti naujas vietas.

Darnus judumas tampa savaime suprantama veikla. Papildžius ją žiniomis apie darnaus judumo poveikį mažinant oro taršą, tausojant ir gerinant gyvenamąją aplinką, tai gali tapti postūmiu dar tvaresnio gyvenimo link.

Donata Šablinienė,
„Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Ekologinė, lauko pedagogikos veikla

Vilniaus lopšelis-darželis „Coliukė“

Tikslas – ugdyti tvaresnio gyvenimo būdo įgūdžius.

Vykdymo laikas – 14 metų.

Įgyvendinimo sąnaudos – per metus tvarumo iniciatyvoms skiriama apie 3000 eurų. Dauguma lėšų gaunamos dalyvaujant įvairiuose projektuose.

Igyvendinimas

„Coliukės sodas“. Kartu su vaikais darželio teritorijoje pasodintos 32 koloninės obelaitės, 15 rojaus obelaičių, 9 įvairiaspalviai riešutmedžiai ir kiti augalai. Vaikai stebi ir žino, iš kur atsiranda vaisiai.

Eko daržas. Vaikai augina daržoves, jas ragauja, mokosi atpažinti, susipažįsta su bioreaktoriumi, mokosi kompostuoti, tręšia ekologiškomis trąšomis.

Vaistažolių takas. Darželio auklėtiniai išmoksta vaistažolės atpažinti, sužino apie jų gydomąsias savybes, džiovina, geria arbatas.

„Viščiukų dienoraštis“. Vaikai augina vištas, lesina, skaičiuoja, sveria, renka ir ragauja kiaušinius.

Sveiko dirvožemio lysvė. Visa bendruomenė mokosi ją įrengti bei apsodinti tarpusavyje derančiais ir sugyvenančiais augalais.

Tęstinės akcijos ir veiklos nuostatos:
„Daugiau yra mažiau“, „Prieš išmesdamas pagalvoju“, „Pagaliukų pedagogika“.

Teikiama nauda: Ugdoma pažinimo kompetencija – skaičiuojama, matuojama, pasitelkus skirtingus pojūčius pažįstami augalai.

Vystomi komunikavimo įgūdžiai – dirbama kartu, į veiklas įtraukiami tėveliai.

Žadinama vaizduotė – veikiama natūralioje aplinkoje be iš anksto paruoštų žaislų.

Ugdomos socialinės kompetencijos – mokomasi rūpintis, prisiimti socialinę atsakomybę.

Sveikos mitybos įgūdžiai – susipažįstama praktiškai.

Iššūkiai: Kai kurių šeimų baimė, kad lauke vaikai susirgs, išsiteps drabužius.

Sveikos mitybos įgūdžių stoka, saldumynų pomėgis.

Šie iššūkiai sprendžiami vykdant nuoseklią komunikaciją, remiantis mokslininkų nuomone, susitinkant su kompetentingais edukatoriais. Bendruomenė įtraukiama į veiklas, tų veiklų rezultatai viešinami.

Atsiliepimas

„Labai džiaugiuosi, kad darželis, kuriame aš dirbu, puoselėja ir įgyvendina prasmingas tvarumo idėjas. Tai tikrų tikriausias pavyzdys, kuomet visa įstaigos bendruomenė ne populistiskai eskaluoja mintis, bet šiomis idėjomis gyvena.“ (Mokytoja Agata V.)

Ekspertės komentaras

Strateginiai mokyklos tikslai yra susiję su aplinkosauga, ekologija, o visos prioritetinės ugdymo kryptys susijusios su tvarumu bei ilgalaikiu ekologinių idėjų įgyvendinimu. Strateginės kryptys labai aiškiai atsispindi mokyklos veikloje, kryptingai įgyvendinant ilgalaikes programas ir aktyviai dalyvaujant įvairiuose ekologiniuose, fizinio aktyvumo, fizinę ir emocinę sveikatą stiprinančiuose projektuose. Lopšelis darželis sudaro sąlygas vaikams visapusiškai pažinti juos supančią gamtinę aplinką, ugdytis tvarumo įgūdžius.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Projektas „Tvariau“

Vilniaus licėjus

Mokykla dalyvavo „Edu Vilnius“ organizuotame idėjų atrankos konkurse „Tvariau“ ir gavo finansavimą tvariems sprendimams mokykloje įgyvendinti.

Tikslas – keisti tradicinį geriamojo vandens panaudojimą chemijos laboratorijoje.

Vykdymo laikas – 2023/24–2025/26 m. m.

Įgyvendinimo sąnaudos – 11000 eurų (įsigytas vandens gryninimo aparatas (dejonizatorius) chemijos laboratorijai).

Igyvendinimas

Išgyta filtravimo metodu paremta vandens gryninimo sistema. Taip pat numatoma įsigyti laboratorinę indaplovę.

Distiliuotas vanduo naudojamas chemijos ir biologijos laboratorinių darbų metu tirpalams ruošti, cheminiams indams plauti bei lazeriui aušinti.

Teikiama nauda: Ugdymo proceso dalyviai gali sumažinti geriamojo vandens ir elektros suvartojimą.

Mažinama vandens tarša paviršiaus aktyviosiomis medžiagomis.

Buitinės nuotekos tinkamai neutralizuojamos.

Iššūkiai: Vandens gryninimo sistemos priežiūrai kasmet turėtų būti numatytos papildomos lėšos – apytiksliai 400 eurų.

Atsiliepimas

„Filtravimo metodu paremta vandens gryninimo sistema pagamins $< 1 \mu\text{S}/\text{cm}$ grynumo vandenį, o tai yra du kartus grynesnis vanduo nei gamindavome anksčiau. Taip pat žinome, kad 1 L dejonizuoto vandens paruošti sunaudos 5–20 W elektros energijos ir 3–4 L geriamojo vandens.“
(Chemijos mokytoja ekspertė Rasa Žemaitaitienė)

Ekspertės komentaras

Mokslininkai, remdamiesi palydoviniais duomenimis, skaičiuoja, jog jau kelis dešimtmečius žemyne nuosekliai mažėja gėlo vandens – vertinama, kad per metus Europa praranda 84 gigatonas vandens. Lietuva šioje situacijoje išsiskiria unikalia padėtimi – ne tik nepatiriame vandens stygiaus, bet kol kas turime jo perteklių. Tačiau reikia suprasti, kad kylantys kariniai konfliktai, nevaldomi migracijos protrūkiai neretu atveju kyla dėl gėlo ir švaraus, o kartais tiesiog dėl vandens trūkumo daugelyje pasaulio šalių. Turime ugdyti nuostatą tausoti vandenį ir dėti sąmoningas pastangas jo neteršti. Mokyklos pavyzdys – puiki iniciatyva mažinti vandens taršą chemijos pamokose ir puiki proga su mokiniais kalbėti apie vandens svarbą darniam pasaulio vystymuisi.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Dalyvaujamas biudžetas

Vilniaus Simono Daukanto gimnazija

Mokykla įgyvendina „Edu Vilnius“ inicijuotą dalyvaujamojo biudžeto projektą.

Tikslas – ugdyti mokinių finansinį raštingumą, demokratijos pagrindus.

Vykdymo laikas – projektas pradėtas 2024 metais.

Įgyvendinimo sąnaudos – 1000 eurų (šilkografijos dirbtuvėms įrengti).

Įgyvendinimas

Vaikai įtraukiami į sprendimų priėmimą ir prisideda prie mokyklos biudžeto dalies paskirstymo, telkia bendraminčius, siūlo idėjas ir jas viešai pristato, balsuoja.

Pasirinkta moksleivių pasiūlyta idėja – šilkografijos dirbtuvės, padedančios prikelti rūbus antram gyvenimui. Planuojama, kad mokiniai, įsigiję džemperius, užsidėtų mokyklos logotipą.

Į ugdomąją veiklą integruojamas projekto turinys, priemonės, kuriamos įvairios mokomosios mokinių bendrovės (MMB). Projekto turinys integruojamas į dailės, užsienio kalbos, geografijos, biologijos, technologijų, ekonomikos ir verslumo pamokas.

Gimnazija skatina atsakingą vartojimą. Čia antrus metus iš eilės komplektuojama verslumo klasė, kur mokiniai mokosi švedų kalbos kaip tarptautinės verslo kalbos, finansinio raštingumo, verslo kūrimo pagrindų, įgyvendina įvairius projektus.

Teikiama nauda: Mokinių įtraukimas per idėjų mokyklos biudžeto panaudojimui siūlymą.

Mokinių dalyvavimas mokyklos aplinkos kūrime.

Bendruomenės bendradarbiavimas.

Pilietinis aktyvumas.

Demokratija, skaidri sprendimų priėmimo kultūra.

Patrauklia forma įgyvendinami tvarumo principai.

Atsiliepimas

„Ką bedarytum, visada svarbiausia klausti, kas iš to. Svarbu, kad vaikas jaustų pasididžiavimą savo darbu, savo kuriama aplinka.“ (Direktoriaus pavaduotoja ugdymui Daiva Savčiukienė)

Iššūkiai: Ne visas idėjas galima įgyvendinti, nes mokykla perpildyta, trūksta erdvių mokinių darbams eksponuoti.

Projekte dalyvauja ne visi mokiniai, reikia įdėti papildomų pastangų įtraukiant vis daugiau mokinių.

Ekspertės komentaras

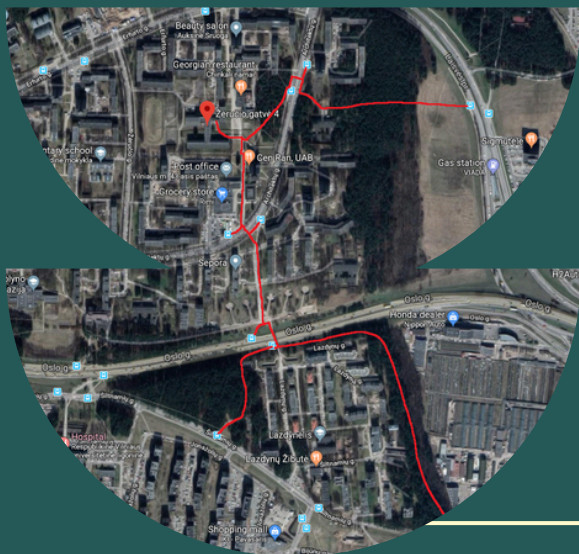
Vienas iš visuminio požiūrio į darnų vystymąsi aspektų – sprendimų priėmimo procesai mokykloje (taip pat ugdymo procesas ir popamokinė veikla, mokytojų kvalifikacijos tobulinimas, infrastruktūros valdymas, mokyklos aplinka ir santykis su bendruomene). Vaiko teisių konvencijų vienas iš principų skamba taip: „Vaikas turi teisę išreikšti savo nuomonę ir būti išklausytas bet kokiais su juo susijusiais klausimais. Vaiko pažiūroms turi būti skiriamas dėmesys priklausomai nuo jo amžiaus ir brandos“.

Dalyvaujamas biudžetas yra puikus įrankis (metodas) įtraukti vaikus į sprendimų priėmimą ir visai mokyklos bendruomenei mokytis demokratijos.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Dalijimosi automobiliu tinklas

Vilniaus Lazdynų mokykla

Tikslas – ugdyti tvaresnio judumo įgūdžius.

Vykdymo laikas – nuo 2018 metų.

Įgyvendinimo sąnaudos – 500 eurų.

Įgyvendinimas

Atliktas tyrimas, iš kokių rajonų, gatvių atvyksta bendruomenės nariai (mokiniai, mokytojai).

Sudaryti maršrutai ir numatytos stotelės, kuriose tėvai gali surinkti tos pačios klasės mokinius ir pavežti juos iki mokyklos. Vienu automobiliu atvažiuoja maksimalus galimas žmonių skaičius.

Mokiniai, taikydami navigacines sistemas, nustatė, kad į mokyklą galima atvykti dviračiais ir paspirtukais, todėl prie mokyklos įrengtos dviračių parkavimo vietos.

Teikiama nauda: Sumažėjo automobilių spūstys ir išmetamųjų dujų kiekis prie mokyklos; užtikrintas vaikų saugumas.

Projekto veiklos integruojamos į ugdymo procesą:

- geografijos pamokose analizuojamos navigacinės sistemos;
- chemijos – apskaičiuojamas oro taršos sumažėjimas;
- matematikos – analizuojami maršrutai, apskaičiuojami atstumai;
- fizinio ugdymo – skaičiuojamas atvykstančių dviračiais ir paspirtukais fizinio aktyvumo laikas.

Iššūkiai: Mokinių ir mokytojų motyvacijos stoka.

Reikalinga aktyvi iniciatyvas generuojanti ir palaikanti grupė.

Atsiliepimai

„Labai patiko iniciatyva vienu automobiliu atvažiuoti į mokyklą, nes daugiau laiko praleidžiame su draugais“, „taip mes tausojame aplinką“, „smagu, kad yra kur pastatyti dviratį ir jį pritvirtinti.“ (Mokiniai)

„Iniciatyva puiki – sutaupoma daugiau laiko, nes aš tik palydžiu vaiką iki sutartos vietos ir palaukiu bendraklasio tėvo, kuris surenka keturis vaikus.“ (Mokinio mama)

Ekspertės komentaras

Vilniaus miesto savivaldybės duomenimis, kasdienės kelionės į darbus, vaikų pavėžėjimas į ugdymo įstaigas, kitos kelionės mieste ne tik gaišina mūsų laiką (statistinis vilnietis eismo spūstyse praleidžia vidutiniškai 28 proc., o vakarais, – net iki 71 proc. savo kelionių), bet ir yra didžiausias triukšmo ir oro taršos šaltinis, ypač piko valandomis.

Mokyklos pasirinktos veiklos skatinti tėvus susikoooperuoti vežant vaikus iš / į mokyklą, o mokinius atvykti dviračiais ir paspirtukais ne tik konkrečiai prisideda prie išmetamo CO₂ dujų kiekio ir triukšmo mažinimo, bet ir kuria saugesnes atvykimo į mokyklą sąlygas, skatina mokinių fizinį aktyvumą. Projekte darnaus judumo tema puikiai integruota ir į įvairių dalykų pamokas, apjungiant gyvenimo praktiką su ugdymo turiniu.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

Projektas „Tvariau“

Vilniaus Baltupių progimnazija

Mokykla dalyvavo „Edu Vilnius“ organizuotame idėjų atrankos konkurse „Tvariau“ ir gavo finansavimą tvariems sprendimams mokykloje įgyvendinti.

Tikslas – formuoti tvarumo įgūdžius, didinti bendruomenės narių sąmoningumą, stiprinti sveikatą, skatinti sveikesnę mitybą bei prisidėti prie klimato kaitos stabdymo.

Vykdymo laikas – 3 mėnesiai.

Įgyvendinimo sąnaudos – 2000 eurų. Iš projekto lėšų mokykla įsigijo marmitą (karštą maistą išlaikantį indą) ir daugkartinių indų mokyklos renginiams.

Įgyvendinimas

Įgyvendinant projekto tikslus svarbus kiekvieno indėlis, todėl būtina keisti požiūrį ir įpročius taip, kad mokykloje vykstantys kasdieniai procesai taptų mažiau žalingi aplinkai. Organizuojant renginius, klasės veiklas mokyklos bendruomenė skatinama taupyti gamtos išteklius, mažinti taršą, maisto švaistymą, ugdomas mokinių savarankiškumas. Veiklų ir renginių metu nebebus naudojami vienkartiniai indai, plastikiniai vienkartiniai vandens buteliukai ir t. t. Diegiant savitarną mokyklos valgykloje bus sumažintas maisto švaistymas, ugdoma mokinių atsakomybė. Mokyklos fojė įsteigtas „Arbatos klubas“, kuriame galima nemokamai atsigerti karštos arbatos.

Teikiama nauda: Savitarnos principas valgykloje sudaro sąlygas vaikams savarankiškai rinktis produktus, ugdoma pagarba maistui, mažėja išmetamo maisto kiekis, taupoma elektros energija, vanduo.

Skatinama klasių veiklose, mokyklos renginiuose naudoti daugkartinius indus. Įsigyti indai labai estetiški, patogūs, funkcionalūs, traukiantys dėmesį.

„Arbatos klubas“: arbatą mokiniai gali gerti pamokose, kai tai susiejama su pamokos tema, sveikatingumo dienų pusryčių metu „Baltupių radijas“ transliavo laidą apie „Arbatos klubą“ – vaikai ėmė interviu iš „Arbatos klubo“ administratorių, organizavo balsavimą dėl mėgstamiausios arbatos rūšies, skenuojant QR kodą.

Iššūkiai: Reikalingas didesnis finansavimas, nes mokyklos bendruomenė didelė (daugiau kaip 1000 narių).

Reikia didesnio įdirbio keičiant susiformavusius įpročius. Pavyzdžiui, „Arbatos klube“ sumažėjo vartojimas, kai buvo pereita prie šūkio „Būk tvarus – ateik su savo puodeliu“ įgyvendinimo. Atsinešti savo puodelį ar gertuvę įpratę dar ne visi mokiniai.

Atsiliepiniai

„Mažesnių mokinių sesės, broliai ar tėvai, atvykę pasiimti savo atžalų, mielai vaišinasi arbata, bendrauja, teiraujasi, kokią arbatą labiausiai mėgsta vaikai, kai kurie patys nupirko ir pristatė arbatos „Arbatos klubo“ administratoriams.“

„Mokiniams ir mokytojams patiko Košės diena. Valgyklos darbuotojai išvirė keliolika kilogramų avižinės košės, visą dieną ji buvo šiltai laikoma projekto „Tvariau“ metu įsigytuose termosuose. Mokiniai, darbuotojai nemokamai galėjo vaišintis sveikuoliška koše.“

Ekspertės komentaras

Maži veiksmai, vykdomi tikslingai, kryptingai ir nuosekliai, orientuojantis į konkretų tikslą, gali privesti prie didelių pokyčių. Pasaulyje per metus išmetama $\frac{1}{3}$ maisto. Lietuvoje vidutiniškai vienam gyventojui tenkantis maisto atliekų kiekis per metus – 141 kg, iš jų 86 kg išmetama namų ūkiuose. Statistika rodo, kad jauni žmonės labiau linkę švaistyti. Dėl to labai svarbu mokykloje sudaryti tinkamas sąlygas ugdyti valgymo kultūros įpročius, pradedant nuo savitarnos valgykloje ir plėtojant per kitas mokyklos veiklas.

Donata Šablinienė, „Edu Vilnius“ tvarumo projektų vadovė

